

SLOVENKA

Glasilo slovenskega ženstva.

Zvezek 4.

V TRSTU, 12. februarija 1898.

Letnik II.

Mešeca februvarja se praznuje god teh-le slovanskih imen: 1. Kazimira, 8. Mlada, 11. Želko, 18. Pribislava, Dragoslav, 21. Miloslav.

Slovenke, dajte svojim otrokom le slovanska krstna imena!

Resem.

Od juga vetrec tajno
Zavel je k nam,
Zavel v pomladni noči
K tem rožicam.

S poljubi sen jim bega,
Sladko zavzet,
In plaho se odpira
Za cvetom cvet.

Odplul bo spet čez goro,
Tja do morja,
Kjer ljubico ponosno
Palmo ima.

A rože, solzne rože? —
Kaj to, kaj to!
Zaljubljeno jih solnce
Tešilo bo . . .

Vida.

Požigalec.

Hudoben požigalec
Dospel je v našo vas,
Da pali kamor pride,
O njem se čuje glas.

A ne zažiga trgov,
Ne mest in ne vasi,
Dekletom pali srca
Se svojimi očmi.

In tudi v našo vas že
Zanesel je gorjé,
Pogubne iskre padle
Pa v moje so srce.

Kristina.

Pravica do sreče.

Povest.

Ruski spisal I. N. Potapenko; poslovenil A. Pahar.

(Dalje.)

II.

Na večer drugega dne je Kurtánov nekoliko premenil svoj načrt. Nameraval je prej ostati tukaj cele tri dni, da bi si oddahnil od potovanja, no zdaj je uvidel, da je oddih nemožen. V onem trenutji, ko je sprevodnik imenoval znano selo Čaplino, znano sevé le po imenu, se je v njegovi duši nejasno pokazala slika tihe vaše idile, in potegnilo ga je vèn iz vagona. A idile ni našel. Pozdnev se je hipoma pokazal pred njim kot človek, udan lenobi, propal tako globoko, da ima za družbo rudečonosega strica in nemo, samo civiléco „sorodnico“, katera sta živelá pri njem v gostéh, kot človek, ki je do cela zabil viharo drvéenje mladosti, ki je opustil vse probleme ter posvetil svoje življenje — jedi in spanju. In kar je najhuje, da se je to zgodilo brez vsakega zunanjega nagiba. Nekateri dojdejo v tako stanje po npravstvenih potresih, po hudih prevarah, a njemu se ni zgodilo nič takega. On je bil do skrajnosti siromašna natura, ki je izgubila vso silo, ves ogenj. Rana mladost, šolska leta, dijaško življenje, vse to ga je prej nekoliko gibalo in budilo njegova zaspána čúvstva, da so véaši celó zažaréla; no, potem je vaško življenje in obilost vsega dalo prostor njegovi prirojeni lenobi; začelo se je naglo propadanje v žival, kateri tudi za hrano ni treba skrbeti.

Vse to je napravilo na gosta morilen utis. Srečaval se je z domačimi samo pri mizi: pri čaju, obedu, zavtraku in južini. Zdelo se je, da oni živé samo tedaj. Mej ostalim časom so spali ali se po domu poslanjali, redko zahajáje na vrt. Priroda jih ni vabila; raje so imeli postelje in divane ter se oživljali le pod uplivom nekaterih kozarcev „nastavljenega“ in pri vidu polnih krožnikov.

Darjo Pavlovno je videl dvakrat, hitro idočo po vrtu in skrivšo se tam nekje v njegovi globini. Nemara je bilo tam njeno priljubljeno mesto, kjer je posedévala cele ure, kakor divja zverica v kletki. K mizi je redno prihajala, nalivala čaj, dajala jedi, a govorila samo sè slugami, dajaje ukaze. Kurtánov ni slišal, da bi bila govorila z možem ali sè sorodnikoma. Odišla je takoj, ko je izpolnila svoje gospodinjske dolžnosti pri mizi. Njene uloge v tem domu on ni mogel umeti. Po vidu, izrazu lica, po vedenju — molčéčim, strogim sè skritim preziranjem, — je mogel sklepati, da jim je ona tuja, da prenaša muko, da jo obnašanje strica in idijotsko cvilenje „sorodnice“ žali. No, to je bilo samo ugibanje.

„Nemara, da je tu nekaka drama, — mislil si je Kurtánov, gledáje

njeno bledo, lepo lice s tankimi potezami, z umnimi blestečimi očmi: — no, vidi se, da je ni možno razvozlati.“ In končal je, rekši, da to ni njegova naloga.

Na večerji je povedal Pozdnevu, da jutri zjutraj odpotuje.

— Saj sem ti pravil, da ne preživiš! — je opazil z lenim nasmehom Pozdnev.

— Ne . . . Hiteti moram! — ménil je Kurtánov. — Nisem prav računal . . .

Slučajno je pogledal Darjo Pavlovno in opazil, da je nje obraz preletela lahna senca. Razumel je njen pogled, katerega je uprla vanj, in ta pogled — strog, globok, kakor bi se hotel uveriti o njem, izmeriti njegovo dušo, se mu je zdel nepričakovan, čuden in značilen. Sicer ga je pa kmalu pozabil, ker se je nadalje Darja Pavlovna vedla povsem navadno in čez deset minut izgnila.

Odhajáje v svoje stanovanje, se je poslovil od Pozdneva, ker ga zjutraj ne bi videl. Spal je dobro in zjutraj, ko so bila okna vlastelinov še zakrita, je odišel na postajo. Vlak, katerega je čakal, je bil takozvani „mešani“ in je lezel neznosno počasi. Kurtánov je nameraval peljati se dve, tri postaje, a potem izstopiti in počakati poštni vlak, s katerim se je peljal od meje. Želel je samo ostaviti prebivalce posestva Čaplino.

Po treh postajah je bil večji buffet. Izstopil je in sédel k zajutreku. Vlak je še stal, ko je zapazil, da nek železniški uradnik hodi okolo dolge mize, kazáje potnikom nekov zavitek in jih izprašuje. Uradnik je prišel k njemu, ter mu, nagnivši se, pokazal napis na zavitku.

— Ali niste vi Kurtánov? — je vprašal, kakor je prej vprašal vsakega.

To ga je jako iznenadilo. Brzjavka, na katerej je stalo: „Potniku Kurtánovu“. Kdo je mogel vedeti, da se on pelje po tej progi? Kdo mu hoče kaj? Kdo ga zasleduje?

— Da, to sem jaz! — je odgovoril z neprikritim začudenjem, ostavivši zajutrek.

Čutil je silno nestrpnost, ko so ga poklicali v neko pisarno, da se podpiše. Stopivši na perón, je odpečatil telegram in prečital:

„Ako ste dober človek, tedaj me pričakajte s poštnim vlakom. Darja Kurtaševa.“

Desetkrat je prebral te besede in vselej je na konci dejal: — „Ničesar, prav ničesar ne umejem“. No, ko se je vrnil v buffet in nadaljeval svoj zajutrek, spomnil se je mahoma vprašalnega pogleda Darje Pavlovne včeraj na večerji. Toraj, ta pogled je imel svoj pomen! Nató, ko je vlak odšel, je sam hodil po peronu, trudé se, razvozlati pomen telegrama in včerajšnjega pogleda. „Ako ste vi dober človek“ . . . Kakó čuden začetek! V tej frazi se jasno vidi rezkost, kategoričnost, odločnost.

Ne pojasnil, ne prošnje, ne silnih besed! Kaj je neki? Beg? To je možno. Sicer pa on ni govoril ž njo deset besed in ni imel prilike jo spoznati. No, naj si bo taka ali taka, to je gotovo, da ona spada k drugi vrsti ljudi nego je njen mož. Da jo je neprenehoma težilo, kar se je godilo okolo nje, to je bilo vidno. Da se ni za eno trenotje ni ujemala s tem življenjem, o tem je govorilo njeno lice. No, kaj je pomenjal oni pogled, uporni, vprašalni pogled, kateri ga je zadel po naznanilu odhoda? Ali je hotela pogledati v njegovo dušo, da bi se uverila, je-li mu more zaupati? A zakaj ni govorila nobenkrat ž njim? Saj bi ga bila lahko srečala na vrtu — samega, to je bilo tako lahko.

Ni mogel razumeti. Čakanje vlaka mu je prihajalo z vsakim hipom neznosneje. Tudi brez brzojavke bi bil čakal tukaj vlaka, sevé. No, zakaj je brzojavila ravno semkaj, na to postajo? Nemara je uméla, da on ne odhaja, a da beži od tega pokopališča živih ljudi, kateri so mu delali grozo in stud. Ni bilo li to ono *skupno*, kar ji je dalo pravico, da se je obrnila do njega? O, ničesa ni vedel in razumel. Edino to mu je bilo jasno, da Darja Pavlovna beži od doma in da ji je nemara potreben sopotnik, človek, ki bi ji svetoval, morebiti branil jo v slučaju potrebe.

„Nu, kaj, jaz ji vse to izpolnim! — mislil si je, sprehajaje se po peronu: — izpolnim, kakor bi storil vsak na mojem mestu. Na vsak način je moja simpatija na njeni strani. Ničesar drugega človek ne more storiti, ako ima le še iskro žive duše v sebi, nego bežati od tam. Vsprejem jo prosto in je tudi ne bom izpraševal. Kaj me briga ta stvar?“

Uverjal je samega sebe, da čaka samo vlak, da bi se peljal dalje, da ga prihod Darje Pavlovne čisto nič ne razburja. No, čakanje vlaka je bilo neznosno. Hodil je pred postajno uro ter gledal nanjo ali bo še dolgo treba čakati.

Njegova previdnost je došla do tega, da se je pri blagajni zagotóvil, ali je mogoče, mej tem ko stoji vlak, vzeti biljet. Zdelo se mu je nekako, da ona nima biljeta za nadaljevanje poti. Šel je še dalje. „Morebiti nima denarja. Odkod bi ga vzela? Ako beži od možá, tedaj ga ne bo prosila!“ In pregledal je svojo listnico. Pokazalo se je, da je dosti denarja za dva.

„Vendar, ali me ne zanima ta stvar preveč? — vprašal se je nakrat, zapazivši svojo nenavadno razburjenost, ko se je naznanilo, da je vlak odšel z bližnje postaje. — Kakor zaljubljenec jo čakam. A mej tem mi je povsem tuja.“

Vlak se je pokazal v daljavi, vedno bliže in bliže. Zdaj je jel voziti počasneje in se vstavil. Kurtánov je stal pri durih v buffét, naslonjen k steni, pozorno, a z dozdevno mirnostjo je gledal na potnike, stopajoče iz vagonov. Takoj je spoznal Darjo Pavlovno, v temnem lahkem „vaterprufu“, z malim klobukom, pod gostim naličjem. Po čem jo je spoznal?

Saj je nikdar ni videl v taki opravi. Ona je nekako posebno odločno krenila naravnost proti njemu, kakor bi bila prej vedela, da boe stal on ravno na tem mestu.

On je stal negibno, dokler ni prišla ona k njemu.

— Hvala, Andrej Vasiljevič! — je dejala, stegnivši mu roko.

Stisnil ji je roko ter vprašal hitro :

— Nimate biljeta ? Kam ?

— V Moskvo ! Ni biljeta, ne denarja.

— Jaz sem to skoraj vedel ! — je odgovoril on.

— Skoraj ? — vprašala je s polusmehom. — A jaz sem vedela za gotovo, da ste vi . . . dobri !

— Pojdiva v buffet, Darja Pavlovna, jaz pohitim za biljetom. Vsega imamo sedem minut !

— Da . . . Samo da bi bila sama . . . Treba je vam pojasniti, kaj pomenja vse to . . .

Tekel je k blagajni, ker je zvonilo že v drugo.

Pride še.

Obsodba.

Skrivnostno stikajo glave,

Se zgražajo in govore :

„Da ljubita se — in ta greh

Očitno nosita v očeh. —“

A nama — kaj ljudje so mar,

Jezikov zlobnih ta vihar, —

Le bolj in bolj plamen gori

Pregrešni nama iz oči !

Kristina.

Nekaj pedagogike.

Spisala Marica II.

(Dalje).

Nadalje govorimo o kaznih in pa o obdarjevanji otrok. Prve so gotovo neprijetne, plačilo pa je prijetno. Otrok, kateri se še ne zaveda pametnih razlogov, ozira se v svojih dejanjih izključno le na prijetno in neprijetno, kar mu dejanja prinašajo. Hočeš- nočeš pa se mora otrok vzlic temu odpovedati prijetnej svobodi in brezskrbnosti takrat, ko mu mati prvič obesi šolsko torbico na ramo. V šolo gredé, mičejo ga različna mamila, a mora se premagati ! Če pa ne gre z lopu, mora njegova slabotna volja s pomočjo plačila, priznanja in kazni dovesti na pravo pot.

Naravno plačilo za pridnost pa so umetno plačilo in umetna kazen. Ali jih je treba? Dá! Ali vzgojitelj naj pazi, da ne bo pretiraval ali se jih posluževal v neumestnih slučajih. Plačilo kakor kazen mora biti pravično in kadar se učenec pohvali, kajti že to je plačilo ali pa graja, sploh kadar se uporabljata te dve sredstvi, mora vzgojitelj bolj gledati na srce, pa na vnanje pojave. Posebno pri poplačevanju in kaznovanju se mora ozirati na individuálnost otrokovo. Iz lastne skušnje vemo, da se nekaterega otroka beseda prime bolj nego nekaterega šiba, katera pa se naj rabi v najhujših slučajih. Vpliva se naj na čut poštenja v otroku in ga sosebno ne siliti k temu, kar je še v navadi, da mora kaznovani otrok potem poljubiti šibo. To grozno žali čut poštenja in naredi iz gojenca klečeplazca. Potem pa še nekaj! Ako se je otrok skesal in spokoril, možno tudi prosil odpuščenja, nikar mu potem z nova začeti očitati njegovo ničvrednost in mu obteževati srca!

Ostane nam še govoriti o podučevanju, vzgledu in čtivu. Tisoč in tisoč slučajev podaja življenje vzgojitelju, da podučuje svojega gojenca. To, kar je otroka oče učil in materini opomini ostane vse neizbrisljivo v njegovem srcu. Še bolj pa nego besede, delujejo nanj vzgledi. Kaj pomagajo zlate besede, če pa otroci vidijo, da ni zlato vse, kar se sveti, da oče in mati vedeta drugače nego jih uči! Pa ne samo, da morata voditelja navduševati svojo deco z lastnim vzgledom za vse lepo, dobro in blago, skrbeti morata tudi, da se otroci ne pokvarijo v družbi s slabimi vzgledi, ampak da je to, kar vidijo in slišijo, vselej dobro. Skrbeti morata za dobre vzglede in končno za dobro čtivo. Pravi se, da človeštvo vzgajajo knjige. Gojenec naj ne bere preveč in preveč različnega. Po kakovosti recimo, da je najboljša čtivo še le dobro za otroka. Prašaj ga, kadar ti vrne prečitano knjigo, kako mu je ugajala, kaj mu je najbolj bilo po godu, katera oseba se mu je prikupila itd. Dobro je, da se navadi čitati s svinčnikom v roki, da si namreč dela beležke v poseben zvezek, kaj je čital, kratko vsebino, posebno znamenita mesta in lepe čvrste ideje pa naj si kar besedoma zapiše. Ne dajaj otrokom v roke ničesar otročjega, kajti pravi se, če hočeš iz otroka narediti moža, ne smeš se ponižati na njegovo stališče, ampak znati moraš dvigati ga k sebi. Čitaj knjigo prej sam, predno jo daš otroku v roke, kajti jedna sama slaba knjiga pokvari in pogubi človeka za vse življenje, torej pozor, kaj otroci čitajo!

Sedaj pa k našemu načelu nazaj! Vzgojevalna sredstva poznamo, in to načelo daje nam navodila, kako naj se jih poslužujemo. Ker smo že zgoraj pri vsakem sredstvu posebej govorili precej obširno, omenimo le še takorekoč enkrat najvažnejše!

Omenjena sredstva niso vsa jednako močna. Vzgojitelj se mora torej tako ravnati kakor zdravnik, ki tudi poskusi najprej z bolj nedolžnimi zdravili in šele pozneje, vide, da ne pomagajo, pride s strupi. Kjer izda

beseda, Bog obvaruj palice! In sedaj pridem spet na zdravila. Nekatera zdravila koristijo n. pr. pljučam, pa pokvarijo želodec, tako imajo tudi vzgojevalna sredstva svoje dobre in slabe strani. Grajanje n. pr. zatopi duha, hvala in plačilo pa vzbudita v otroškem sreću domišljavost itd.

Z vzgojevalnimi sredstvi se mora varčevati, ker drugače izgubé svoj pomen in vpliv in vzgojiteljeva osebnost mora jih podpirati in popolnjevati. Dvojna vez mora vezati gojenca na vzgojitelja in sicer avtoriteta in ljubezen.

Težka naloga je vzgoja za očeta in mater, za vzgojitelje sploh, velika odgovornost, kajti ni hujšega, kakor če zgubljeni otrok pride v poznejših letih pred sivolasega očeta, pred sključeno mater, očitaje jim njuno napačno vzgojo.

Kakšen ponos, kakšno veselje so pa spet roditeljem dobro vzgojeni otroci, kateri ne delajo časti samo njim, ampak vsemu narodu! Dal nam Bog po duhu in telesu čvrstega in zdravega naraščaja. In kakor se pravi: Pomagaj si sam in pomagal ti bode Bog, storimo torej mi, v prvej vrsti domača hiša potem pa mi javni vzgojitelji naše dece, svojo dolžnost z besedo in dejanjem, da bo процvital in se razvijal naš mili narod, katerega obstanek je zagotovljen le po vrlem naraščaju! V to pomozi Bog!

Zagonetna nrav.

(Ruski spisal A. P. Čehov; preložil Al. Benkovič.)

Kupé prvega razreda. Na divanu, obšitem z rdečim baršunom, na pol leži lepa gospa. Dragocena, čipkasta pahljača se jej blišči v trdo stisnjeni pesti, ščipec jedva da jej ne pade z lepega noska, igla na njenih prsih se sedaj dvigne, sedaj pade, kakor ladjica sredi valovja... Razburjena je... Njej nasproti sedi na divanu mlad pisatelj začetnik. Lepi ženi gleda v lice, gleda neprestano, s pogledom poznavalca. On preiskuje, proučava, lovi to ekscentrično, zagonetno nrav, lovi jo, drži... Njena duša, vsa njena psihologija mu leži kar na dlani...

O, jaz vas umejem! je govoril pisatelj, poljubujoč toplo mesto kraj njene zapestnice. — Vaša velika duša išče izhoda iz labirinta... Da! Borba je strašna, nepremagljiva, čudovita... Nu... ne obupajte! Vi boste zmagovalka! Da!

— Opišite mene, Voldemar! je rekla gospa, tužno smehlajoča se. — Moje življenje je tako polno dogodkov, tako raznolično, tako pisano... A glavno je... nesrečna sem! Jaz sem mučenica po ukusu Dostojevskega... Pokažite svetu mojo dušo, Voldemar, pokažite to bedno dušo! Vi ste

psiholog ... Ni še tega jedno uro, kar sva se pričela razgovarjati, a vi ste me že umeli vso, vso!

— Govorite! prosim vas, govorite!

— Poslušajte! Rodila sem se v revni uradniški obitelji. Oče je bil dober in umen človek, nu ... duh časa in društvo ... vous comprenez ... ne obsojam ubozega očeta svojega. Bil je podkupljiv, kartač, pijanec. A mati ... Čemu bi govorila? Jedinščina, borbe za škoricjo kruha, spoznanje ničevosti ... Ah, ne zahtevajte od mene, naj se spominjam! Morala sem si sama delati pot ... Slaba vzgoja v zavodu, čitanje bedastih romanov, mladostne napake, prva, plašna ljubezen ... In borba z družbo? Grozno! In sumnje? In muke nastajajoče nevere v življenje, samo sebe? Ah! Vi ste pisatelj in poznate nas, ženske ... Vi umejete ... Nesreča zame, da sem obdarjena z izredno nravjo ... koprnela sem po sreči ... in kakšni! Koprnela sem, da bi bila človek! Da! V tem sem videla svojo srečo!

— Krasota! je šepetal pisatelj, poljubujoč jo vedno na isto mesto.

— Jaz ne poljubujem vas, krasota moja, marveč človeške muke. Ali se spominjate Razkolnikova? On je tako poljuboval ...

— O Voldemar! Meni je trebalo slave ... hrupa, šuma, kakor vsakteri — čemu bi se delala skromno? — močnejši naravi ... Slepela sem po nečem nenavadnem ... neženskim! In glej ... Naletela sem se na potu na bogatega starega generala ... Ne obsodite me, Voldemar! To je bilo zgolj samožrtvovanje, umejte to! Drugače nisem mogla storiti ... Obogatela sem obitelj, pričela potovati, delati dobro ... A koliko sem trpela v objetju tega prismojenega, norega ... hm! ... starca! Tega si ne morete niti misliti! Bili so časi ... grozni časi! A jačila me je misel, da starec danes, ali jutri umre, jaz pa pričnem živeti, kakor mi bode drago, udam se ljubljenu človeku, srečna bodem ... In res imam takega človeka, Voldemar! Na Boga, da ga imam!

Gospa hitreje giblje pahljačo. Njeno lice je dobilo jokav izraz ...

— In res je starec umrl ... Jaz sem jedina dedinja njegovega bogastva. Sedaj slednjič živim srečno ... Ali ni res, Voldemar? Sreča mi trka na okna ... Samo treba spustiti jo noter, toda ... ne! Sedaj bi se bilo treba udati njemu, postati njegova žena pomočnica ... biti srečna ... A kako neumno, gnjusno in bedasto je vse na tem svetu! Kako podlo je vse. Voldemar! Nesrečna sem! Na mojem nesrečnem potu zopet stoji zapreka! Zopet vidim, da je sreča moja daleč proč!

Ah! To trpljenje! ... Moj Bog!

— A kaj vam je na potu? Prosim vas, govorite? Kaj je tisto?

— Ponuja se mi drugi bogati starec! Zopet!

Pahljača zakrije lepo lice. Pisatelj podpre svojo misli polno glavo s pestmi ter se zamisli kot poznavalec psiholog. Samo lokomotiva šumi in žvižga, od zahajajočega solnca pa se na oknu rdeče zavese.

Slovenski ženi.

(V spomin Ivanki Gutnikov.)

Kot v cvetja dneh pred seboj še Te gledam,
 Ko plul nad Teboj mladosti čas ...
 Sreč veli, da duška dam besedam,
 Ki v dnu jih duše za Te hranim jaz,
 Zakaj za rana mora obledeti,
 Kar plemenitega na tem je sveti?

Presélila si v srečnejše se kraje,
 Kjer neha divji boj in srd svetá,
 Kjer blažen pokoj srca vsa navdaje,
 Kjer zvezda večnosti se lesketá,
 Ki s tajnim žarom govori in pravi :
 „Pozdravljena v nebeški očetnjavi!“

A dasi srečna od britkosti grenke
 Okó, v nevtušnih solzah nam rosi,
 Izgubili smo v Tebi vzor Slovenke,
 Ki vredna si, da rod Te naš časti,
 Ki zanj si plemenela in trpela
 In zanj do vzdihla zadnjega živela.

Navduševalo narodno Te delo,
 Ki z vzosom svetim je vršila si,
 Za dom srcé Ti vroče je kipelo,
 Bolest in radost ž njim delila si,
 Glas v njega prid Ti zvénel je mogočno,
 Ko zanj pravíc si terjala odločno.

A čestokrat prevar, zavisti blede
 Okušati Ti bilo je za to
 In naj i trpke čula si besede
 V domovja blagor stala si krepko,
 Ti s svežim duhom, z bistrim vidom,
 Za nas umela delati si s pridom.

Zató pa v zgled Slovenkam bodi sjajen,
 Kakó ljubiti dom je od srcá,
 Naš rod spomin na Te ohrani trajen,
 Ki pesen skromna naj ga vzbuja tá,
 Ti pa počivaj mirno v tihi jami,
 Ki s srčnimi kropimo jo solzámi!

F. Doksov.

Alphonse Daudet.

(† 16. decembra 1897.)

Sredi decembra minolega leta je umrl v Parizu vsemu omikanemu svetu znani pisatelj Alphonse Daudet.

Kdor bi hotel vedeti, kako je bil pisatelj v Francozih priljubljen, moral bi čitati francozke liste od 17. decembra naprej, v katerih so se dan za dnevom oglašali najimenitnejši francoski pisatelji, proslavljaje imenitnega romanopisca, bodisi, da so govorili o njem kakor človeku-uzornem, plemenitem človeku ter pripovedali zanimive dogodke iz njegovega življenja, bodi si, da so v entuzijazmu govorili o njegovih delih.

Alphonse Daudet je bil star še-le 57 let a trpel je skoro 20 let. O tej bolezní se je izrazil nekdaj: „Moje trpljenje je kakor ptič, ki seda povsod, sedaj sem sedaj tja.“

Dási se je vedelo, da je bolan, vendar je pretresla njegova nenadna smrt vse njegove prijatelje, čestilce in znance. Istega dne zjutraj, ki je bil slavnemu pisatelju zadnji, se je zdelo, da bode imel Daudet enega svojih najboljših dnevov in bil je res izredno vesel ves dan. Zvečer pa ga je sredi njegovih ljubljenih ljudi, s katerimi je baš večerjal zadela nenadna smrt. Brzo poklicana dva zdravnika nista mogla pomoči, a duhovnik je mogel ob njegovi postelji le še moliti.

Fatalistični arabski pregovor pravi: Ko bo hiša pripravljena, stopi vánjo smrt. In res so delavci komaj končali urejevati lepo, novo stanovanje, kjer je imel praznovati sè svojo ljubljeno rodbino in dvema „Saphoma“ — kakor je pisal nekemu prijatelju — z Réjane in Calvé božične praznike, ko ga je mahoma v novem stanovanji pobrala nemila smrt.

O tem pisatelju — piše Figaro — se vsaj ne more reči kakor o tolikih drugih, da je umrl pozabljen, potem ko je preživel samega sebe in ona moralna smrt je pač strašnejša od fizične. Ne, ne! on je šel od nas poln slave, poln življenja, rekli bi mladosti, klub dolgemu fizičnemu trpljenju.

Kaj treba povedati o tem ljubem pisatelju, ki je bil vedno pesnik, tudi ko je pisal prozo? Koga je treba spominjati, kako je znal pisati, slikati in peti oni mož, ki je bil nadarjen tako čudovito, čegar talent je bil še v polni moči in ime v polni luči in čegar „Sapho“, da ne govorimo nego o enem samem delu, se je naznanjala z lepaki v istem tednu, ko je pisatelj umrl, zajedno za dve pariški gledališi!

Alphonse Daudet je kot romanopisec jako originalen in jako velik. Realist je on in ne E. Zola — Zola sam se je tako lojalno izrazil enega dne ter dejal, da je bil Daudet od realizma kakor „hipnotizovan“ (Zolov izraz). On je opisoval samo, kar je videl; svoje osebe nam kaže vedno le delujoče; on ne opisuje ni enega čustva, katerega bi ne spremljal kak

mi gljaj, izraz lica, ali primerno kretanje. Radi tega nam ostajajo vse njegove osebe tako močno vtisnjene v spominu.

On je realist iz srca, on ljubi, on ima usmiljenje, on odpušča, on ne prezira. Obvaroval se je onega brutalnega in zaničevanja vrednega pesimizma, ki je sedaj v modi in katerega imenujemo — sami ne vedé zakaj — naturalizem.

Alphonse Daudet je skrit v vsaki svoji knjigi v kakem kotu kakor ljubeznjiv pesnik - ljubitelj malih in skromnih ljudi.

Toda on ni samo realist, on je tudi historik in sicer v romanih: „Nabob“, „Numa Roumestan“ ter „Les rois en exil“. (Kralji v progonstvu.)

Njegova knjiga Evangelist je pa največja in najglobokejša študija verskega fanatizma. Pisatelj Daudet je imel najredkejšo lastnosti osobito v svojem slogu. Nikdar ni rabil nobene oratorične fraze ali didaktičnih ritmov. Zadnji utis njegovih spisov je včasih skoro premočan tako, kakor bi ga ob času delovanja tlačilo premnogo čustev, ki morajo naposled vzkipeči.

Prelistovaje njegovo prozo, se je reklo, da se zdi, kakor bi skakale iskre izpod prstov . . . O Daudet-u se more reči, da je bil eden onih srečnih pisateljev, ki očarjajo, imel je, kar se po francosko pravi: „le charme“. Jules Lemaitre piše: Naj preidem k njegovi duši, ki je bila tako plemenita in tako nežna. Spominjati se moramo — piše imenitni literat — da najotožnejše strani napolnjene z ljubeznijo do domovine in do rodne zemlje, nam je napisal Daudet. Pozabiti se tudi ne sme, da ta mož, katerega čustvovanje in domišljija je bila tako živa, opazovanje tako drzno, da ta mož ni pri vsem tem zapustil ni ene nečiste grde strani (une seule page impure), da v tem času luksurjoznega slovstva — in če se je dotikal tudi najkočljivejših stvari — je vendar neka ponosna delikatesa zadrževala njegovo peró takó, da avtor „Saphe“ je morebiti izmed vseh naših velikih romanopiscev najbolj nedolžen. —

Francoski slovstveniki so ob njegovi smrti pokazali veliko ljubezen in udanost do nesmrtnega pisatelja. Drugi ga je hotel bolj povzdigniti od družega in vsi so pisali v enem in istem zmislu, da je bil Daudet plemenit, dober človek, vzgleden, ljubeč soproj in oče, navdušen Francoz ter velik nepopisno velik pisatelj. Naj omenim le nekatere najznamnitejše: Jules Claretie, Gaston Deschamps, Emil Zola, Maurice Barres, Henri Rochefort, Edonard Drumont, Gustav Geffroy, Paul in Victor Margueritte, Pierre Loti, Lucien Descaves itd.

Pierre Loti je poslal Figaru iz daljne Španjske prekrasen članek, v katerem se spominja prvega srečanja s slavnim pisateljem pred 18timi leti, poiskal ga je Daudet sam, ko je izšla ena prvih Lotijevih knjig; spominja se ure, ko sta bila poslednjikrat skupaj ter Doudetovega po-

gleda, katerim, se mu zdaj zdi, da mu je očital, ker ga ne bo poleg, ko ga bodo peljali k zadnjemu počitku.

— Toda, jaz nisem mogel priti — piše Loti, — in dolgo mi bode žal zato. A jaz sem eden onih, ki ne razumejo zunanjih manifestacij in če so še tako ganljive, jaz sem prav malo — *l'homme des cérémonies et des corteges* — mož ceremonij in sprevodov, in čutim se mnogo bliže njega v tej divjej samoti, nego da bi bil tam doli ter šel v velikem dirindaju množice za črnim vozom, ki nam ga odpelje.

Ob mrtvaškem odru so čuli razven sinov najznamenitejši pisatelji, pokojnikovi prijatelji. Pogreb je bil impozanten. — O smrti Dumassina — piše Lemaître — je bil sprevod tako velikansk, a bilo je vendar nekaj drugega „une autre chose“.

Svetovno znani skladatelj Massenet je skrbel za glasbeni del v cerkvi, ki je trajal čez eno uro časa.

Leon Daudet, sin Alphonsa Daudet-a, napiše kujigo o svojem očetu, v kateri ne bo govoril toliko o pisatelju, kolikor o možu, kajti nihče baje ni spoznal tako dobro duševne in srčne plemenitosti Daudetove, kakor njegov sin.

* * *

Kratke te odlomke sem pesnela iz francoskih dopisov a čitajočej o Daudetu so se mi neprenehoma vsiljevale misli o nas Slovencih.

V nas se osobito v zadnjem času mečejo imena francoskih pisateljev kar križem sem ter tja, metaje v en koš tudi najrazličnejše pisatelje. Često sem si dejala, čitaje dolge litanije priimkov francoskih pisateljev: — Non me la dai d'intendere, da si jih čital, če jih ne razločnjes, jih ne poznaš! — Osobito sem čestokrat videla Daudeta in Zola pisana skupaj, kakor bi to bilo eno in isto. In vendar kolik razloček je med Zolinimi in Daudetovimi romani! S tem pa nočem reči, da Zola ni velik, ali da je manjši od Daudeta, ne, Zola je v svojem genu jako velik in dasi ima posnemalcev v vseh velikih narodih, približal se mu vendar ni še nobeden, kamo-li ga dosegel! Vsi so, osobito nekateri Italijani, le njegove slabe, prav slabe kopije, katerih knjige imajo velavo le od danes do jutri.

Daudet in Zola sta si bila prijatelja, ker je Zola tudi plemenit, dober uzoren človek in mož, a piše „tako“, ker ve, da je le v tem genu velik, da more le v tem genu ostati nedosežen!

In še druge misli so se mi usiljevale, čitaje toliko stvari o Daudetu. Glej, sem si dejala, kako bi se morali mi Slovenci vzgledovati v Francoze! Glej, kako ima narod lahko več, celo mnoge velikih mož zajedno, a ti možje se v Francozih ne zavidajo med seboj, ne blatijo se, občujejo prijateljsko ter pošteno priznavajo drug drugemu vrline!

Kako je pa v nas? Kdor je vžil enkrat nekaj hvale in slave po

listih, misli, da je Bog ter ne priznava zraven sebe nobenega družega. Kdor ne piše kakor jaz, kdor ne hodi za mano, on ni nič, ne more biti nič! To je v nas geslo. No, nadejajmo se, da ko dorastemo, izgine ta grda napaka, ta neprijetna senca sè slovenskega obzorja. Tako hitro pa še ne izgine, ne delajmo si iluzij, kajti baš v zadnjih letih so bolj nego kedaj opravičene kitice Petra Samotarja, ki toži :

„Kako veselo vriskamo,
Če Bog nam pošlje korenjaka !
A enega pritiskamo
Čim dva nam prideta enaka“.

„Dva ščinkovca ne gnezdita
Vkup v enem vrtu — star pregovor !
Če na Parnas dva jezditata,
Grdó se gledata za lovor“.

Naše slovstvo se je še le razvilo in ako pomislimo bolje, tudi ni čudo, da se ta in oni prevzame vsled slave, kajti slava blišči, a temu blesku naš narod ni še prav vajen.

Márica.

Novi šopki.

Mila.

1.

Igriv bi rad bil val potočka,
Ko koplješ se, deklé lepo,
Da božal bi ti ude mehke,
Poljubljal nežno ti teló.

Ko greš k izpovedi, predrága,
Izpovednik bi tvoj bil rad ;
Da gledal srečen v dušo čisto
Bi tu na zemlji vsaj enkrat !

2.

Kedar ti ljubica umolkne,
S pogledi le še govori ;
Kedar načrt se velik, važen
Po teški glavi ti vali :

Tedaj noči si želi črne,
Da te zavije mrak temán, —
Sicer naj vedno sije solnce,
Povsod naj sije zlati dan.

O nepremišljena beseda !

V temó sem se obsodil sam :

Če črtežev ne snujem zoper

Trinóge, z ljubico kramljam.

Kazimir pl. Radič.

Znameniti slovanski skladatelji.

Piše Severin.

II.

Antonin Dvořák.

(Zvršetek.)

Zakaj pač pišem o skladatelju, uže toliko priznanem in upoštevanem? Kak namen imajo sploh te skromne črtice? — Dasi se je o Dvořaku pisalo v Slovencih uže večkrat ter so se strokovno ocenjale njegove skladbe, dasi je „Dom in svet“ donesel kratek životopis in sliko, — vendar sem naštetal nekoliko subjektivnih utisov in spominov. Upam, da tudi ti nekoliko pripomorejo v to, da se bolj širi in goji ljubezen do umetnosti. Ker nisem glasbenik, omejil sem se na kulturno zgodovinsko stališče ter hotel opomniti le na to, kako se upošteva ta mojster zlasti na Dunaju, ki je kot stolica našega cesarstva nekako središče našemu kulturnemu življenju v Avstriji, ter toliko so pripomogli v to baš Slovani sploh in še Slovenci posebej. Opomnil sem na to, da si je stekla naša „Glasbena Matica“ velike zasluge zanj, razširivši njegovo poznanje ne le v domovini, temveč tudi na Dunaju. — A mislim, da si ona steče lahko tudi še zaslugo za izpoznanje in cenitev njegovih obilnih klavirskih skladb. Pri nas — seveda imam v mislih le kroge, ki gojé doma klavirsko godbo res tudi z umetniškega stališča ter ne le za kratkočasje, — so razmeroma še vedno premalo znane slovanske skladbe, dočim so nemški klasiki v čislih, kakor to zaslužijo. Deloma se to razlaga s tem, da so slovanske skladbe še precej neznane, deloma, ker se note le težko dobivajo ter so drage, dočim so nemške tudi v posojilnicah in antikvarijatih v zalogi. Mislim torej, da si „Matica“ steče zahvalnost slovenskega občinstva, ako z raznimi velikimi slovanskimi založnimi firmami sklene pogodbe, da ji pri notah, ki se nakupijo po njenem posred vanju, podeli popust. Razne nemške firme popuščajo društvom včasih celo po 20—25%. Ako se to izposluje pri nas, in mislim, da bi se ji ne odreklo, bilo bi stem nakupovanje not zelo olajšano, slovanska glasba zelo pospeševana.

Modus za to si društvo samo določi; iz ljubezni do umetnosti se gotovo ne bo protivilo težkočam ob proizvodbi.

V nas se, zlasti v manjših mestih, goji z vso ljubeznijo petje, a glasba se v obče nekoliko zanemarja. In vendar bi ne bilo težko, da se združijo v kvartete muziki- diletanti, da se medsebojno vadijo in tudi javno nastopajo na veselicah. Tak kvartet je svoječasnó osnoval naš skladatelj Parma v mestih, kjer je služboval, in oni bi se izvestno dali osnovati v marsikakih krajih. Dvořák je zložil več kvartetov za lok, in ako bi se sem ter tje proizvajala taka dela, bi tudi širše občinstvo malih krajev, ki sicer nima prilike upoznavati kamorne glasbe, čulo marsikaj lepega

in zanimivega ter se žnjo soznanjalo in za njo pridobivalo. Popularizacija umetnosti v tem zmislu je gotovo umestna.

A tudi naše gledališče naj bi upoštevalo veljaka Dvořaka, dasi v operi ni tako zmagovalen kakor drugod, in uprizorilo vsaj jedno njegovo opero, kajti gotovo zasluži, da se Slovenci soznanijo tudi s to stroko njegove delavnosti. Izpoznavajmo, ljubimo in širimo svoje slovanske genije!

Majki Slavi.

Oj, blagor tebi, majka Slava, le nikar se bati,

Naj zoper tebe še tako se tvoj sovrag košati!

Naskok naj vsak ti bode le v zabavo in posmeh . . .

Zakaj? . . . Saj vince se povsod preлива v tvoj prosep . . .

Márica II.

Kako negovati zobé.

Spisala Márica II.

Opazovaje človeka raz estetično stališče, oziramo se vedno tudi na zobe. Mnogokrat se sliši, ta ali ona je lepa, dokler ne odpre ust, a kakor hitro stori to, izgine ves čar, ker ima ali umetno ozobje ali pa svoje zanemarjeno.

Nekateri menijo, češ, pri moških je vsejedno, če ima lepe zobe ali jih nič nima, saj mu brke zakrijejo pomanjkljivosti, nasprotno se pa spet trdi: „No, dober tek, gospodu A. pač ne bi dala poljubčka za živ svet ne, ker se njegovim zobem še menda sanjalo ni nikoli o ščetki“.

Prvi pogoj vsake lepote je zdravje in raz zdravsteno stališče so zobje še mnogo važnejši za človeka nego raz estetično. Čim vestneje se zgrize hrana, tem lažje prebavlja želodec, kako naj opravljajo zobje svojo dolžnost, če niso zdravi!

Kdor ima torej zdrave zobe, naj skrbi za nje, kolikor možno. Zobje pa se morajo negovati začeti že v ranej mladosti; kakor hitro zna otrok rabiti ščetko, naj se navadi na njo. Paziti mora mati sosebno na isti čas, ko začenjajo malčke zobe boleti drugikrat — prvi zobobol občuti človek, ko zobe dobi, drugi pa, ko jih menja . . . ne? — Ko se začne majati drobna škrbica, naj se pridno povspešuje majanje, da prej naredi stari zob prostor novemu, kajti drugače prodre novi nestrpnež kje po strani na dan.

Ne morem si kaj, da bi ne omenjala tukaj navade, katero goji narod pri pipanju zob, ka'ar jih menjavajo otroci. Stariši jih namreč navajajo, da si jih pipljejo otroci sami. Mati priveže paglavčku nit okoli zoba in potem ga poduči, kako mora narediti. Pripravi mu tudi kupico vode, da si izpere usta. Otrok navadno vzame kupico in v roki drže nit, privezano okoli zoba, skrije se za kakšen vogel hiše, kjer ostane „mit seinem Schmerz allein“ !

Črez nekoliko časa vrne se zmagonosnega obraza, na niti nosé zob in pripoveduje navzočim o svojem junaškem činu. Mati pa mu reče: „Sedaj vrzi zobek kam pod pesteljo, pa reci: „Miška, jaz ti dam koščen zob, ti pa mi prinesi železnega!“

Majhen junak pa ne more potem dolgo in dolgo pozabiti svoje korajže in pripoveduje potem še dolgo, kako je bilo takrat, ko si je s a m izdrl zob. Sicer malenkost, a v otroku je vzbudila samozavest in zaupanje v samega sebe.

Zobje se morajo varovati vsakega mehaničnega poškodovanja, da namreč ne grize pretrdih reči, lešnikov, orehov itd., kajti lahko se zgodi, da se mu odkrhne kos zoba, lošč se pa gotovo poškoduje. Z nožem ali z iglo se naj nikoli ne trebijo zobje, kajti ne samo, da jim je to na kvar, ampak tudi nevarno je. Tudi hipna menjava temperature je zobom škodljiva, ker zakrivi, da razpoka lošč ali email.

Snažiti se morajo vsak dan s ščetko zjutraj in zvečer, po vsakej jedi pa se usta izplahnejo, kajti drugače začno gnjiti ostanki v ustih. Tvorijo se različne kisline, katere škodujejo emailu in kadar je pokvarjen ta, potem gre hitro z zobom rakovo pot. Jame se drobiti in slednjič ostanejo same škrbe in korenine še, če se ne plombuje pravočasno.

Ščetka za zobe naj ne bo ne premehka, ne pretrda. Umivajo se zobje, kakor delujejo, torej v zgornjej čeljusti od zgoraj navzdol, v spodnjej pa narobe in to ne samo na vnanej strani, ampak znotraj in po vrhlih tudi.

Voda naj bo prestana in kot jako dobro sredstvo za desinfekcijo priporoča se odol. Pri izbiranju takih sredstev moramo biti prav pozorni, kajti često se brezvestno hvalisa kot „non plus ultra“ vsega dosedanjega kakšna tinktura, katera do tal pogori pri kemični analizi in se spozna naravnost za zobem škodljivo. Tudi pri nakupovanju zobnega praška mora človek vedeti, kaj dobi, kajti takim praškom je običajno primešan semlet votlič, to je kamen (Bimsstein) kateri pa sčasoma odrgne email. Nekateri hvalijo prah iz lipovega oglja, katerega vrednost je pa dvomljiva, ker se nabere pod dlesna, katera so potem črno obrobljena in se celo jamejo gnojiti. Jako ceni prašek, katerega zobozdravniki radi priporočajo, je izprana kreda (Schlämmkreide) parfumovana s poljubno dišavo. Priporočam ga i jaz lahko iz lastne skušnje.

Kneipp svetuje namesto vsakih drugih „kapljic“ kakor najboljše antiseptikum . . . beli galun, katerega se da malce spraseneha v vodo kar pa jako krepí dlesna.

Kedor pa se hoče na mnoga leta veseliti lastnega zdravega ozobja, naj gre vsako leto vsaj enkrat k zobozdravniku in si naj da preiskati svoja „grizala“.

Iz dnevnika male gospodinje.

Piše Grilček.

. meseca svečana.

Našo muco pa moram vendar le pohvaliti! Toraj ni hodila zastonj, še vso jesen, na naše podstrešje; — dobro si je izgojila miške, miške ki, če že drugače ne, vsaj v jeseni za zimo, silijo v vsako zidovje. — In zdaj je visel ta naš špeh že celih štirinajst dni ne le vetru in zraku, temveč tudi vsemu, kar smuka in leta, prosto razpostavljen, na podstrešju, ne da bi bil zamogel atej, katerega je mamica pridno pošiljala naj preiskuje špeh, opaziti, da bi bil prišel pod prepovedane zobke! Če bi pa kdo hotel trditi — baš radi varnosti so ga bili nekaj previsoko obesili — to bi bilo res pa le premalo častno za našo muco.

Naša muca, ki sedi tako velevažno v svojem koticu, v kuhinji, pri peči! Danes še zaspana ni, kakor drugekratí kadar se tako lepo greje; saj pač mora gledati kako mi vsi, pri mizi, tisti špeh režemo . . . „to je pa skoraj tako belo kakor mlekce, ki ga vsak dan ližem, in sem ga tudi danes že polizala! Bele stvarce se mi podajo! Bela muca sem! Tako gladke bele nogice imam, oj, tako bele, in“ . . . na hrbtu in nad čelom pa imaš črno liso, tega pa ne vidiš!

Ta muca torej je prav za prav čin naše Veronike, ta ima čudno prijaznost ž njo. Kako huda je bila, ki smo se začetkoma, ko je tihoma privedla to živalico k hiši, začenjali ustavljati! Zdaj, no zdaj, smo vsi preverjeni o čudno mnogih dobrih mucinih lastnostih, in naša muca ni drugzega nego ravno „naša muca!“ Še v sobo na peč sme! Veroniki pa se vse to tako dobro zdi!

Pri špehu smo tedaj. Že včeraj ves popoldan smo sedeli ob tem delu, deloma tudi stali, kajti moja mamica trdi, da za kuharice ni lepo, če sedè pri svojem delu. — Zmrzel je. Nožje so dobro nabruščeni. Toraj kako prijetno trpko se reže! Najprej seveda iz celega v manjše dele, potem te na dolge ozke kosce. Prav s kožo skupaj, se reže večinoma le prav v kmetih, — (če obrneš pri delanju kos s kožo proti sebi, si varnejša, da se ne urežeš) — in zdaj še le, te kosce po dolgem v tanke

režnje, te v ozke šibice in zdaj po čez, prav drobno v male kvadratce iz kojih postanejo lični ocvirki. Komur je to delo prepočasno, lahko tudi zmelje špeh na mesenem stroju; pričakovati pa mora, ne samo, da ne bodo ocvirki zdrobljeni tako lepo, temveč in jih bode tudi težje ločiti čistega žmovca.

Dosti je še rezanja. Mamica nam prigovarja naj hitimo, kajti rada bi špeh še danes pustila in spravila; toraj tudi govoriti ni časa; kar premišljujemo vsak svoje. Meni zasukne kolesce v glavi vodo na moj mlinček, in mislim tako-le. „Grilček, če bodeš ti kdaj imel kaj skrbeti, in bi se tudi hotel izogniti truda kacemu prašičku na tvoje stroške pustiti špeh rasti, — špeh rezati bo le treba! Kupiš ga pa v bali! Zabelo imeti za vse leto doma, in pa samo spravljeno, to diši! Saj veš, kaj ješ! Grilček —“.

Zdajci — in ravno prav — se pa kuhinjska vrata odpró; viničarjeva žena je prišla prav prijaznega obraza pozdravlja, košarko s snažnim robcem pokrito, u roki. Iz te pa deva na polico prazne posode. Odnese la jo je namreč bila en večer po kolinah, ko jej je mamica dala godle — juhe v katerej so se prekuhavale prosene in krvne klobase, kojih se je v tem tudi katera raztrešila — dobro vedoč, kako radi si revni ljudje na taki juhi skuhamo kaše ali prosa. Ravno prav nam je zdajci prišla: mamica jo kar k nam na delo nastavi, kar z veseljem sprejme ker, špeh rezati, je le zmiraj malo imenitno! Mi pa imamo upanje, da hitreje končamo. Na klopi ob steni pa stoje po vrsti, že od Veronike osnažene in pripravljene posode, bodisi lesene, kovinske ali glinaste za špeh, žmave in kože.

Da bi mamica ne bila solila še takrat špeh — na notranje strani — ko ga je dala obesiti, morala bi ga zdaj zrezanega še prej v skledi osoliti nego ga spušča. Sol že v tekočem špehu rada ostaja na dnu; močno ga pa nobenokrat ni dobro soliti; rad postaja žarek. Vprašam mamico, kaj pa bi bilo storiti ako bi sploh ne bilo prostora ga kam obesiti in kje sušiti? De mi, da bi bilo v takem slučaju ravno tako dobro, ako bi se sveži špeh, seveda v manjših koscih, v vreli vodi prekuhal, potem kar zrezal, pustil in spravil.

Kmalu začenja špeh nad ognjem v kozici zlobuskati; pridno ga je treba začetkoma mešati, da se ne prileže ali prižge k dnu. Ko pa postaja čista maščoba na njem, se že lahko z vlivanko skozi cedilo v pripravno posodo odjemlje; tako se dobiva čisti žmavec. Pri špehu, ocvirkih, še ostaja vedno dosti maščobe; sploh pa špeh, ki se kaže „suh“ — da je več ocvirkov nego kaj družega — ni veliko vreden; bolj izginjajo ocvirki, več je tekočine, boljši je; pravijo mu da je „plohek“. — Ocvirki pa se ne smejo pustiti tako dolgo izpuščati kakor bi bili rabiti že za zabelo; temveč ko postanejo nekako prezorni, še le malo, in precej so go-

tovi; tudi duh je tak že nekako „zrel“. V vsako drugo kozico pa se daje kakov lavorjev list, da se spušča zraven.

Pri mizi se oglasiyo, da jim je zmanjkalo špeha. Zdaj pa po kožah! To je pa trdo! Po čez, le lepo ozko jih rezimo in pazimo na prste! Kože bodemo na zadnje spustili, postale bodo takšne, da kar krustajo pod zobmi! Pa lahko jih zdrobiš. — O kako prav pridejo čez poletje, ko se kuha delavcem, in kako okusne so posebno v kacej kislej krompirjevej juhi! — Kože se dajo tudi kar cele napeljati na nit, in tako na zraku posušiti, takšne se dajo kar cele kuhati, pa ne vem če so tako okusne. — Veste! Kožica, pri katerej je gotovo ostalo, če se ni nalašč pustilo nekaj maščobe, dobro ocvrta je dobra reč! Strkne se pa vse skupaj ravno tako kakor špeh, iz tega imamo lahko mali dobiček namreč: dobro se ohrani svinjina ali mesene klobase, ki se do jeseni, ali tudi še čez leto, zakopljejo v špeh — špeh pa od tega dobiva nek' poseben ne vsacemu prijeten okus. Zadostujejo toraj kože in teh je manj škoda!

Meso imamo še v dimu, klobase so pač že dimljené, hajd tedaj z nekterimi v ječo. Pa vsaka dobi spet svojo celico in to tako ozko in tako tesno, da ne bo moči dihati! To-le pa tako. V posodi, ki je odločena za kože, se strkne na hladnem, na dnu, kmalu kar se je notri vlilo; na to lego se polože klobase, pa ne da bi se tiščale druga druge. Čez nje se vlije zopet cvrte kože, seveda ne čisto vrele. Da se maščoba povsod naleže, vse pokriva in oklepa, skrbi stvar sama, ki se na hladnem zopet strdi in stme. V tem redu, kolikor potreba, naprej. Čisto enako z mesom. Da bi ga hoteli pozneje še pokopati, družega ni treba, da se maščoba zopet segreje — spusti — in ravno tako naprej obrača. Pa menda ne bo treba; saj imamo hladno klet; če v to obesimo čez poletje svinjino, čez zimo bo pa prav na zračnem prostoru, ostane še tudi že dosti zveža in sočnata. Plesnjeva seveda postane v kleti od zunaj, pa tega se lahko lepo umije in lože je odpravljena ta mala napaka, nego pa žarki okus, kojega dobi svinjina čez poletje spravljená na toplem kraju.

Zdaj še pa pri sosedu v kuhinji v dimu visi, ker naša kuhinja nima odprtega ognjišča, ter ni za dimenje, vsako leto ga prosimo te prijaznosti! On pa je tako postrežljiv, še to pokoro si nalaga, da večkrat skozi odprto kuhinjsko okno prepilr napravlja, ki je k dimenju zelo važen in koristen. — Naša Veronika pa vè še nekaj družega, ki je tudi baje zelo dobro. Vsak dan jo pobriše z brinjevo vejo v sosedovo kuhinjo, tam na tleh je vžge, in ker brinje rado gori, je pridno obrača, da ovira ogenj ter napravlja kolikor možno mnogo „brinjevega dima“.

Kako pridna je pač naša Veronika!

Končali smo; viničarjevej ženi se je začelo domu muditi. Ocvirke smo še jedli poprej; lepe rumene ocvirke, katere nam je mamica posebej

pripravila, ter dober domač kruh, katerega bo treba zopet skoraj speči! Potem smo dobili pa vinca po vrhu, ker je voda po tacem prepovedana!

Mamica je vsa vesela; vse posode je napolnila s tem dobrim blagom! Pravi, kako skrbno bo hranila po zimi na suhem, po leti na hladnem, da se ne pokvari in — kako jo veseli, če je v minolem letu kako malenkost podarila ubožcu. Saj Bog povrača!

Muca pa je morebiti slutila, da bi lahko padla v skušnjava, kajti že zdavnej je smuknila skozi vrata.

Književnost in umetnost.

Hrcatsko gledališče. („Na ruševinama“, drama v 4 dejanjih). Jugoslovani nečemo v ničem zaostojati za svojimi severnimi brati. Povsod se krepko, dvigujemo naidušeno. To velja posebno v literaturi! Tu je naše geslo: *naprej!* In res! Brezobzirno zapuščamo stare, obnošene povoje in si iščemo novih, lepših, krasnejših...

Naše pesništvo je počelo cvesti bujne dosedaj nam še do cela neznane cvetove, ki tako lepo, tako opojno, tako mamljivo razširjajo svoj zapeljivi vonj... Naš roman, naša novela... vse je postalo živahnejše in — živo! I dramatika, ki je tako rekoč spala, se je dvignila in nam pokazala vrlin, katerih se nismo nadejali... —

„Na ruševinama“ se zove najnovejša hrvatska drama (v štirih dejanjih). Sigurno bo zanimalo cenjene Slovenke to najnovejše naše delo, posebno pa še, ker je autor te drame — ženska. Učiteljica na našem liceju, gospica K. Lucerna nam baš ni neznanka, poznamo jo že dalje časa kot marljivo pisateljico.

Nekako tesno nam je bilo pri srcu — z nekakim strahom smo pričakovali, da se dvigne krasni zastor in da se nam pokaže zaželjena drama...

Zastor se dvigne.

V prostornem komptoirju piše pet ljudij. Peresa neumorno drsajo po raskavem papirju. To so uradniki gospoda Cekinića, ki kmalu pride z nekim časopisom v roki v komptoir... Dejanje se prične. — Veljko Slavák, sin glavnega Cekinićevega uradnika, ljubi hčer svojega šefa, toda — boji se, ne drzne se pristati na njezino ljubav, ker je ubog in ker je uprav danes seznan, da je njegov oče Cekiniću poneveril večjo svoto denarja. Stari Slavák je namreč igral na karte in zaigral mnogo; sin Veljko, značajan, pošten mož, pove očetu, da knjige niso v redu, na kar mu oče odgovori, da se moti, da jih on pregleda, in da gotovo najde vse v redu. Nazadnje pa le prizna svoj zločin. Veljko bije hud boj; naj li

prijavi šefu svojega očeta kot defraudanta — naj li molči in bode sam sokrivec? Hči Cekinićeva ga vedno bolj ljubi — stari Cekinić se temu ne protivi; rad ima Veljka, ki sam ne ve, kaj naj stori v tem opasnem položaju. Prepošten je, da bi pristal na očetovo zahtevo, naj se oženi z Maro (Cekenićevo hčerjo) in — tako ostane vse skrito. Odloči se. Sežge neke papirje ter javi Cekiniću, da je prevarjen — in da je on to učinil. Cekinić to takoj javi policijskemu komisarju, ki pride in izprašuje Veljka o tem. Veljko se obdolži kot krivec — stari C. je ves besen; srdi se nad hčerjo, ki ne veruje, da bi bil njen Veljko tat. Ko pa to čuje stari Slavak, popije čašo strupa — pove prisotnemu komisarju svojo krivdo in dokaže, da je on — tat in da je Veljko nedolžen. Kmalu na to umre. Veljko in Mara pa začneta „na ruševinama“ sreče novo srečno življenje.

Sujet sam na sebi ni nikaka novost; po mojih mislih je služil pisateljici le za odejo onih lepih, karakterističnih momentov, ki jih toliko in *tako* na *pravem mestu* nahajamo v ti drami. Dramatske ideje bi v tem Lucerninem delu zaman iskal; te — ni! Zdi se mi, da ona ni niti hotela tega — kajti, da je le hotela — drama bi imela lepo dramatsko idejo, a bila bi brez življenja! Ona nam je le naslikala nekaj mičnih prizorov, ki nam svedočijo pisateljičin talent.

Osobe so risane večinoma dobro. Osobito Cekinić je, sicer s kratkimi potezami, zanimivo in jako karakteristično očrtan. Stari Slavak je tudi dober tip — dočim nas Veljko nikakor ne zadovoljuje. Veljko je orisan preveč idealistiško. Modistinja in oni klobuki v zadnjem činu so se nekterim zdeli odveč — jaz pa sem se uprav temu divil in spomnil Byrona, čegar junak na nekem mestu (v nekem romanu) govori skoro iste besede, kakor jih je govorila Slavakova žena, Desirée...

Drama je iz „zagrebškega življenja“. Mnogo se ji je ploskalo; bila jim je stara znanka — vse, kar se je na odru dogajalo, bilo je vsem znano. Zato in uprav zato je pozabilo mnogobrojno občinstvo na svoj, sicer precej kritiški „nos“ in veselo, pristržno nazdravljalo prisotni gospici pisateljici, kar je povsem zaslužila!

V gospici K. Lucerni se je pojavil lep dramatski talent; gotovo jo bomo, ko se reši nekih starih predsodkov, še mnogokrat srečali na odru in gotovo je bomo vsakikrat veseli.

„Na ruševinama“ bo pa sigurno še mnogokrat poleg boljših dramskih proizvodov zabavalo tečne in zdrave hrane želeče občinstvo.

Eto ti, draga „Slovenka“ lepega dogodka; bodi ga vesela, kakor ga je bil

Tvoj

A. K. Gorjančev.

Mladost. Smotra za modernu književnost i umjetnost. — Drugi zvezek te lepe revije je izšel 15. januarja se sledečo vseskozi zanimivo vsebino: „Smrt i more“ (Branimir Livadić). — „Griješ

otaca" (Alberto Weber). — „Suparnica" (Marcel Prevost, francosko). — „Velikonočni soneti" (Aleksij Nikolajev, slovensko) — „Marianine zaruke" (Toma Kobor). — „Ženski pokret" (Guido Jeny), je trezen, razsoden in dovsem logičen članek o ženskih, le žal, da je še malo mož, ki mislijo kakor Guido Jeny. Naj bi ta članek vplival vsaj nekoliko na naše slovanske može! — „Alphonse Daudet" (Dinko Politeo). — „Dvije tri riječi o novijoj magjarskoj književnosti" (Mauro Špicer). — „O telepatiji" (Dr. Gustav Gaj). — „Listak".

Mladost izhaja 1. in 15. vsacega meseca ter stane za četrt leta 2 gld.; za dijake 1 25.

Upravištvu jej je: Wien, IX. Türkenstrasse 23, II. II. 19.

Izvrstno revijo priporočamo prav toplo vseh slovenski inteligenci.

R A Z N O.

Doneski k ženski emancipaciji. Zenska docentinja na Newham College v Cambridge je uže 17 let gđe. Ida Freund, rodod Dunajčanka. 1881. je zapustila Dunaj, kjer je z odliko završila učiteljišče, v Londonu se je učila naravoslovja, 1885. je na Gitton College napravila rigoroz z odliko ter se nastanila kot docentinja za kemijo.

Na vseučilišči v Upsali je nastavljena kakor redni profesor pravoslovne fakultete gđe. M. Eschelson. Stara je 36 let.

V Lyonu so ob novem letu otvorili ženske akademične kurze. Prijavilo se je k njim nad 200 slušateljic.

50letnica. — 9. jan. 1848. je umrla Lukrecija Karolina Herschel v Hannoveru. Rojena je bila v istem mestu 16. marca 1750. Bila je sestra slavnega astronoma Friderika Viljema Herschela, sama se je posvetila isti znanosti in našla 8 *kometov*. Izdala je katalog 561 Hamsteedskih zvezd. Bila je torej vredna zastopnica svoje vede. *Mefisto.*

V Berolinu so v velikih bazarih nastavljene ženske — kot detek-tivi, da pazijo na kupčevalke. Znano je, da marsikaka žena izmakne pri kupovanju kako stvar. Te tatice bi bile pri možkih čuvajih mnogo pozornnejše. A sovrstnici tudi raje priznajo krivdo ter se dajo od nje raje preiskovati. Prvi pot se jim zažuga s kaznijo, ob ponovitvi se izroče policiji. — Laskavo za ženstvo to upotrebljanje baš ni, a dokaznje vender praktičnost.

V Parizu so priredile francoske slikarice izložbo svojih del. Udeležilo se je 84 umetnic.

„Leipziger illustr. Zeitung" je donesla serijo slik znamenitejših nemških pisateljic.

Serajevskemu biskupu dr. u Stadleru je kapitel poklonil njegov portrait, katerega je izgotovila slovenska slikarica, gđc. Kobilčeva iz Ljubljane.

Gospodu Mefistu prav lepa hvala za prijazen trud. Sicer mi pa to, kar je on zabeležil, ni več do cela novo. Saj poroča uže prof. dr. A. Dodel (Vom Weib. Seine soziale Stellung und seine Befähigung. Eine Menschwerdungs - Frage), na kojega se baš v svojem spisu prav tesno naslanjam, da je bilo na švicarskih univerzah vže od leta 1864. — 1891. skupaj 539 dam vpisanih na raznih fakultetah. O zdravnicah v Bosnji itd. sem pa nekoč sama nekaj poročala. Znano mi je tudi, da se nujajo zdravnicam prav lepe službice, za koje jih zavidajo možki kolegi, samo, žal, da ne doma. Ker se pa vendar vsakej ne ljubi službovati pri kakem perzijskem šahu ali emiru ali kje po mohamedanskih haremih, smo v obče že skoro na istem stališču, kakor poprej. Lepa Hu-king-le, dvorna zdravnica njegove ekscelence Li-Hung-Čang-a pa le dokazuje, da mislita konservativni Kitaj in „napredna“ Evropa zameniti svoji ulogi.

Nadalje si dovoljujem opozarjati, da je prof. Albert na Dunajskem vseučilišču iztiral neko slušateljico, „ker neče predavati vpričo ženskih“.

O blaženo 19. stoletje!

A propos! Dodelnovo knjigo priporočam prav toplo vsem nasprotnikom ženskega osvobojenja, da se navzamejo iz nje zdravih nazorov. Kdaj bode pač možnost v obče tako nepristransko in pravično sodilo, kakor ta iskreni zagovornik ženskih pravic? Seveda treba biti k temu „mož“, a ne samo „der Geist, der stets vereint“ v možki obliki. *Danica.*

Ženska je lahko na Francoskem zdravnica, odvetnica, članica vzgojevalnega sveta, doseže celo lahko častno svetinjo, a njen podpis ni veljaven na nobenej javnej in uradni listini. Dvigne se lahko na največje mesto v umetnosti, trgovini in obrti, ako pa se omoži, ni nikoli lastnica svojega lastnega premoženja in ne sme brez dovoljenja svojega moža prodati ni trohice.

D O M A.

Prav tečna domača jed so surovi štruklji z orehi. Sir se zdrobi ter se nameša s stolčenimi orehi. Pridene se še nekaj jajc, vrhne in cukra ter se namaže s to zmesjo na tenko razsukano testo. Ko so štruklji pečeni, se razrežejo na koščke ter se polijejo z obilnim mlekom. Ta jed posebno otrokom diši kaj dobro.

Kako je ravnati z jabolki, da se ohranijo vso zimo, da, do julija meseca sveže! Najprej se obero, ne otreso in najlepša in najbolj zrela jabolka se morajo razložiti na zračen prostor. Čez nekaj dni se potem

vložijo v zaboj in sicer med plasti snežnega suhega mahu. Jabolka, ki pridejo na vrh, pokrijejo se potem z 10 cm. debelo plastjo, zaboj se dobro zabije in zakoplje na suhem prostoru tako globoko v zemljo, da ga krije potem jedna ped prsti. Jako zanesljivo je tudi, če se jabolka vložijo namesto med mah, v jako droben, popolnoma suh pesek. V tem slučaju zaboja ni treba zakopati v zemljo, ampak recimo, lahko se shrani na podstrešju. Sadje ostane na tak način do cela sveže in obdrži tudi fin aroma in okus.

Kako je shranjevati mleko. Kar se tiče shranjevanja čilega svežega mleka, govoriti se more itak le večinoma o kratkej dobi od danes do jutri, a vendar je velicega pomena za to, da se mleko ne pokvari, kakovost in pripravnost shrambe. Mleko se ne sme shranjevati v kuhinji radi prevelike toplote, pa tudi v slabo prezračenih prostorih ne, ker je slab zrak poln razkrojevalnih snovi, katere vplivajo na mleko. Nikakor pa ne zadošča, ako se posoda zadela, češ, da ne bo mleko vsega „potegnilo na se“, kajti v mleku so plini ognjikove kisline in pa taki, ki imajo v sebi dušik. V zadelanej posodi zbirajo se nad mlekom in ker ne morejo nikamor, padajo v mleko nazaj, kar je trpežnosti mleka na kvar. Iz tega se razvidi, da je zračnost prvi pogoj, da se mleko delj časa ohrani. Kedor razpolaga s posebno mlekarnico, naj posebno skrbi za dobro ventilacijo. Mlekarnica naj ne stoji blizu hlevov in gnojišč. Stene naj bodo pobeljene, tla pa potlakana s cementom, in kolikor možno gladka, kajti drugače se razlito mleko ne more dobro odstraniti, ostanki pa se razkrojujejo in tvorijo nadalje razkrojevalne snovi za mleko. Mlekarnica mora biti snažna v vsakem obziru, ne samo radi tega, da se podaljša tako trpežnost mleka, ampak no, ker je snažnost ljuba Bogu in ljudem“!

Listnica uredništva.

Grilčec k. Lepo prosim, pišite večje, mene kar oči bolé, ko čitam Vaš drobní rokópis in stavca gotovo tudi. Pozdrav!

Z o r a n a. Hvala za ljubeznivo písmo, pesmí bodemo videli . . .

Izjava.

Od prijateljske strani sem bil opozorjen, da nekateri smatrajo mojo kratko oceno povesti „Boj za pravico“ izvirajočo iz osebnosti. Temu se moram kar najodločneje protiviti. Vsak nepristranski čitatelj uvidi dobrohotnost ocene, saj nisem pozabil, da je knjigo izdala družba sv. Mohorja za priprosti narod. Da sem oporekal jeziku, ni moja krivda. — Pisatelja ne poznam, a tudi ne stikam za njegovo osebo.

Kakor meni, upam, bo tudi „Slovenki“ pri kritikah odločilno le objektivno stališče. — V „Slovenki“ nisem iskal pribežališča; napisal sem oceno na željo gđc. urednice ter izvedel, da je prejela se drugo vse ostrejše.

Toliko se mi je zdelo potrebno omeniti na zlovoljne govorice.

F. Göstl.